

формувати нові норми та тренди із сприйняття, підтримки та захисту інклюзивних спільнот.

Новітні медіа платформи можуть досягти успіху, якщо врахуватимуть потреби інклюзивного середовища, як окремих інклюзивних спільнот, так і конкретних людей.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-393-4-41>

PROPAGANDA OF THE RUSSIAN FEDERATION ON UKRAINIAN RADIO AND TELEVISION (2014 – 2022): EXPERIENCE OF SERBIA

ПРОПАГАНДА РФ НА УКРАЇНСЬКОМУ РАДІО І ТЕЛЕБАЧЕННІ (2014 – 2022): ДОСВІД СЕРБІЇ

Redko A. I.

*Bachelor of the Third year
of the Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics
and Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Редько А. І.

*бакалавр III курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Binas O. V.

*Master of the V course
of the Department of International
Information
Institute of Applied Mathematics
and Fundamental Sciences of Lviv
Polytechnic National University
Lviv, Ukraine*

Бінас О. В.

*магістр V курсу кафедри
міжнародної інформації
Інститут прикладної математики
та фундаментальних наук
Національного університету
«Львівська політехніка»
м. Львів, Україна*

Пропаганда Росії на постюгославському просторі має багато спільного з її поширенням на пострадянському просторі. Зокрема, це поширення образу «дружнього народу», який прагне допомагати. Наративи російської пропаганди переважають у Сербії та Косово, яке Росія не визнала. У Сербії поширюється міф про «спільну історію, релігію, мову, традиції» з російськими. Саме такі міфи поширюються в Україні. Також Росія нав'язувала ідею «руського міра» в Україні, що в сербських реаліях отримала відповідник «сербський мір». На весні 2014 року Росія проводила операцію «російська весна» в Криму та Одесі.

Таку операцію Росія проводила на пост югославському просторі 2016 року.

Сербські та російські медіа постійно поширюють дезінформацію про Європейський Союз та його політику щодо Сербії. Досить популярними є тези про те, що країни-учасниці Євросоюзу підтримують сепаратистські тенденції на Балканах, зокрема у Воеводині. Не забувають ЗМІ регулярно розміщувати матеріали європейську кабалу, в яку обов'язково потрапляють усі нові члени ЄС. Через це їм, начебто, необхідно закривати власні ринки збуту, приймати виключно європейські товари і продукцію, відмовитися від власного виробництва тощо. Аби більше переконати сербів у хижій політиці ЄС, медіа публікують інформацію про інвестиції з Росії, їхню левову частку у іноземному капіталі, що надходить до Сербії. Не забувають провладні ЗМІ поширювати неправду про РФ як основного торговельного партнера Белграда [3].

Конфлікт між Росією та Україною, який виник, не обмежується лише військовими діями, але охоплює інформаційний простір, де Кремль активно залучений. Під час окупації українських територій, Росія вживає заходів для маніпулювання свідомістю, перш за все, відключаючи українські телеканали та радіостанції, замість цього поширюючи свій пропагандистський контент. Але деякі громадяни України самі вибирають російський інформаційний вплив. Території на Сході і на Півдні України, які опинилися під російською окупацією, обмежені у виборі джерел інформації, обмежуються проросійськими, російськими та «сарафанним радіо».

Улітку 2014 року окупанти навмисно зруйнували телевежу на горі Карачун на Донеччині, позбавивши Донбас значної частини українського ефірного мовлення. Росіяни пояснювали це успіхами пропагандистської кампанії під час захоплення Криму, тому анексія стала можливою через те, що частина населення півострова була під впливом російських нарративів. Ті, хто роками переглядали російські телеканали в Криму, утворили картину, яка стала основою для російських пропагандистів, щодо «підтримки кримчанами референдуму». Після анексії, українське мовлення було припинено не лише на анексованому Криму та окупованому Донбасі.

Почавши повномасштабний наступ на Україну до 1 березня російські окупанти відключили Херсон від українського мовлення. За допомогою своєї пропаганди вони почали впливати на мешканців окупованих територій щодо війни [2]. «Важко визначити, хто стріляє та звідки. В російських новинах говорять, що це українські збройні сили», – повідомляли мешканці Херсона [4].

Херсонці не втратили «віру в Україну», і це зумовлено двома факторами. По-перше, деякі з них мали зв'язок з родичами на неокупованих територіях і отримували «новини з великої землі» від своїх родичів, а не лише від російських пропагандистів. По-друге, «російська гуманітарна», якою окупанти намагалися «купити» лояльність місцевих мешканців – це продукти, вкрадені росіянами в Україні [1]. Мешканці сіл та містечок Чернігівщини стали жертвами російської телепропаганди внаслідок відсутності якісного українського мовлення в прикордонних районах. Вони вимушено обирали перегляд російських чи білоруських телеканалів.

Проблема мовлення російських телеканалів не є чимось новим для Одеської області з 2014 року. Місцеві активісти відзначали, що з територій невизнаних Придністров'я, а також з Молдови та Румунії, на українське прикордоння потрапляє мовлення російських каналів: РТР-Планети, Першого каналу, каналу Росія-2. Не всі райони області мають доступ до українського цифрового сигналу, і через це іноземні та відверто пропагандистські канали споживаються тут значно частіше, ніж українські. В Одеській обласній адміністрації (ОВА) влада намагалася заборонити провайдерам трансляцію заборонених російських телеканалів, проте це вдалося не у всіх випадках. Проросійські ресурси поширювали інформацію, що місцевих мешканців примушують демонтувати супутникові антени, а тих, хто не відповідає на ці вимоги, вивозять «у невідомому напрямі». Голова Одеської ОВА Максим Марченко підкреслював, що відключення російського мовлення є системним та поетапним процесом [2].

Згідно з рішенням Нацради з питань телебачення та радіомовлення, російські телеканали офіційно були відключені у готелях Заходу України ще у 2014 році. Інциденти, коли російські телеканали транслюються в готелях Заходу України, хоч і рідкісні, але трапляються. Наприклад, у готелі «Маковиця», в Яремче, спостерігався скандал, коли гості виявили російський канал у своїх номерах і звернулися зі скаргою до Нацради з питань телебачення та радіомовлення. Після проведення перевірки та профілактичної розмови з власником готелю, представники СБУ припинили трансляцію цього каналу. Подібні ситуації виникали в готелях «Буковець» та «Зорепад» на Прикарпатті, де також транслювався заборонений контент. Виявлено російськомовні канали в готелі «Вілла Анастасія» у Трускавці Львівської області.

У Нацраді з питань телебачення та радіомовлення зауважують, що скарги на трансляцію російських телепрограм у готелях чи кафе фіксуються, і їх розглядають, активізуючи роботу на місцях залученням регіональних представників. Нацрада також наголошує на спільних заходах із правоохоронними органами, які призвели до припинення

ретрансляції заборонених телеканалів у готелі, в Чернівцях, та деяких інших випадках у різних регіонах України. Адвокат Володимир Фогель рекомендував повідомляти про випадки трансляції російських телеканалів не лише Нацраду, але і правоохоронців та СБУ [2].

На жаль, у деяких регіонах сьогодні відсутня альтернатива медіа. У тих місцях, де можливо дивитися лише російські телевізійні канали, відсутність вибору щодо того, що дивитися, стає психологічним негативним фактором. Для того, щоби не втрачати боротьбу за свідомість українців і уникнути ситуації, коли 2% населення залишається позитивно налаштованим до Росії, Україні варто ретельно розглядати цю проблему і шукати ефективні рішення в умовах воєнного стану. Отож, між пострадянським українським та постюгославським сербським просторами маємо багато спільного у поширенні російської пропаганди: однакові методи, однакові образи та міфи, спільні ІПСО. Досвід протистояння російській пропаганді України міг би бути добрим уроком для сербів, які в РФ бачать друга і партнера.

Література:

1. Екосистема проросійських каналів: як Росія створює псевдо українські канали в телеграмі і чим він небезпечний. URL: https://tvoemisto.tv/exclusive/chomu_telegram_takyy_populyarnyy_sered_ukraintsiv_ta_yaki_nebezpeky_vin_pryhovuie_134793.html.
2. Козова Л., Синельник І., Петерварі Н., Бзікадзе М. Російське мовлення в Україні: що знищить «скабеевих» і «соловійових» в українському телевізорі. 2022. УНІАН. URL: <https://www.unian.ua/society/rosiyske-movlennya-v-ukrajini-shcho-znishchit-skabyeyevih-i-solovyovih-v-ukrajinskomu-televizori-novini-ukrajini-11847717.html>.
3. Шимкевич К. Росія і Сербія: не партнерські стосунки. URL: <https://tyzhden.ua/rosiia-i-serbiia-nepartnerski-stosunki/>.
4. Янковський О., Бадюк О. Офіцери РФ відступили в тил: ЗСУ вибивають окупантів з лівобережної Херсонщини. Що там відбувається? *Радіо Свобода*. 2022. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/novyny-pryazovya-khersonshchyna-platsdarm-livyy-bereh-dnipra-shcho-vidbuvayetsya/32684417.html>.